

Sissejuhatus

Dokumendil on kolm eesmärki: kirjeldada julgeolekukeskkonda 2022. aasta lõpu seisuga, selgitada Eesti eesmärke pingelisemaks muutunud julgeolekukeskkonnas ja kirjeldada seatud eesmärkide saavutamiseks vajalikke tegevusi. Tegemist on raamdokumendiga, mis on valdkondlike arengu- ja tegevuskavade koostamise suuniseks.

2022. aasta julgeolekupoliitika alused on järjekorras viies. Need lähtuvad 2022. aasta strateegilisest ohuhinnangust ja toetuvad 2017. aasta julgeolekupoliitika alustele.

Julgeolekupoliitika alused koostab Vabariigi Valitsus ja need kiidab heaks Riigikogu. Dokumenti uuendatakse vähemalt iga nelja aasta järel või vastavalt muutustele julgeolekukeskkonnas või muutustele Eesti suutlikkuses oma julgeolekut tagada.

Eesti julgeolekupoliitika põhimõtted

1. Eesti julgeolekupoliitika eesmärk on kindlustada Eesti Vabariigi iseseisvus ja sõltumatus, eesti rahvuse, keele ja kultuuri kestmine, territoriaalne terviklikkus, põhiseaduslik kord, elanikkonna turvalisus ja ühiskonna toimimine.
2. Inimväärikust, üksikisiku põhiõigusi ja -vabadusi, demokraatlikku valitsemisviisi ning õigusriiki austava ühiskonnakorralduse püsimine on Eesti julgeoleku alus. Eesti on osa demokraatlike riikide kogukonnast ning Eesti eesmärk on toetada selle ühtsust ja püsimist.
3. Eesti julgeolekupoliitika lähtub Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) põhikirjas sätestatud põhimõtetest ning iga riigi õigusest ja vabadusest valida oma julgeolekulahendused. Eesti julgeoleku kindlustamine ei ole suunatud ühegi teise riigi vastu.
4. Eesti kaitseb end igal juhul ja kõikide ohtude eest, sõltumata nende päritolust või ilmumise ajast ja kohast, ja kui tahes ülekaaluka vastase vastu; Eesti ei alistu kunagi. Eesti eesmärk on muuta agressioon Eesti riigi vastu teostamatuks.
5. Julgeolek on tervik¹. Eesti julgeolekupoliitika võtab arvesse kõiki riigi julgeolekut mõjutavaid suundumusi ja tegureid. Julgeolekupoliitika elluviimine toimub põhimõttel ühiskond ja riik kui tervik.
6. Eesti julgeolek algab meist endist, sealhulgas iga üksikisiku tegevusest ja valmisolekust. Eesti lähtub laia riigikaitse käsitusest, mille eesmärk on riigi kaitsmine ja selleks valmistumine, kasutades kõiki riigi käsutuses olevaid sõjalisi ja mittesõjalisi võimeid ja ressursse ning kaasates avaliku, era- ja kolmanda sektori.
7. Eesti julgeolek toetub liikmesusele Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonis (NATO) ja Euroopa Liidus (EL) ning tihedale koostööle liitlaste ja teiste rahvusvaheliste partneritega. Eesti käsitleb iseenda ja liitlaste julgeolekut jagamatuna.
8. Tulenevalt pingelisemaks muutunud rahvusvahelisest julgeolekukeskkonnast peab Eesti tervikuna tegema senisest märgatavalt kiiremini ja suuremaid pingutusi julgeoleku tugevdamiseks. Turvalisema ja kriisikindlama keskkonna kujundamiseks peab

---

¹ Eesti julgeolekupoliitika lähtub avarast julgeolekukäsitusest.

Julgeolekuküsimustega alati arvestama poliitika ja õigusaktide väljatöötamisel ning tööprotsesside, tarneahelate, taristu, rahvusvahelise koostöö jms arendamisel.

9. Julgeoleku ja kriisikindluse tagamine riigis ning ühiskonnas on läbiv, pidev ja sihipärane tegevus. See peab peegelduma põhiseaduslike institutsioonide, täidesaatva riigivõimu, kohaliku omavalitsuse üksuste, ettevõtete, organisatsioonide, kogukondade ja üksikisikute mõtlemises, valmisolekus ning tegutsemises. Riik soosib ja toetab vabatahtlikku tegevust kriisikindluse suurendamisel ning kriiside lahendamisel.
10. Eesti lähtub kriisideks valmistumisel ja nende lahendamisel ülesannete püsivuse põhimõttest: kõik täidavad oma rolli nii tavaolukorras kui ka kriisi- ja sõjaajal. Valmistudes sõjaks ja kõige tõsisemateks kriisideks, oleme valmis lahendama ka väiksema mõjuga kriise.
11. Eesti julgeoleku aluseks on sidus ja ühtehoidev ühiskond. Eesti on kõigile inimestele hea elukeskkond, mis on orienteeritud turvalisuse tagamisele, rahvatervise parandamisele ja inimeste heaolu kasvule. Eesti majanduskeskkond on atraktiivne. Haridus ning teadus- ja arendustegevus on eduka ning tulevikule suunatud Eesti alus.

Julgeolekukeskkond

12. Praeguse julgeolekukeskkonna suurim strateegiline väljakutse on intensiivistunud vastasseis erinevate poliitiliste, majanduslike ning ühiskondlike süsteemide vahel. Demokraatial, turumajandusel, õigusriigil ja inimõigustel põhinev väärtusruum on surve all ning ideoloogiline vastukaal sellele suureneb. Revisionistlike ambitsioonidega autoritaarsed režiimid koonduvad vastutegevuseks demokraatlikule väärtusruumile.
13. Oleme jõudnud varjatud konkurentsist avatud vastasseisuni, sealhulgas ulatusliku sõjategevuseni Euroopas. Vastasseisus kujundatakse uut rahvusvahelist julgeolekuarhitektuuri, kus Eesti jaoks on eksistentsiaalselt oluline demokraatlikel väärtustel ja reeglitel põhineva maailmakorra püsimine.
14. Suurim julgeolekuoht Eestile on Venemaa Föderatsioon, kelle eesmärk on lõhkuda ja ümber kujundada Euroopa julgeolekuarhitektuur ja reeglitel põhinev maailmakord ning taastada mõjusfääride poliitika. Neist revisionistlikest eesmärkidest lähtuv oht Eestile on eksistentsiaalne. Venemaa Föderatsioon on korduvalt teostanud agressioone ning okupeerinud ja annekteerinud naaberriikide territooriume ning pannud nendel territooriumidel toime sõjakuritegusid. Venemaa Föderatsioonist lähtuv oht püsib Eesti julgeolekule ka pikas perspektiivis.
15. Sõjalise jõu kasutamise oht Eesti ja Balti riikide suunal on viimase aasta jooksul kasvanud. Agressioon Ukraina vastu tõestab, et Venemaa Föderatsioon on valmis võtma kalkuleerimata riske, ja seetõttu tuleb valmis olla Venemaa Föderatsiooni valearvestusteks. Poliitiliste eesmärkide saavutamiseks kasutab Venemaa Föderatsioon üha enam sõjalisi vahendeid, sh tuumaahvardusi.
16. Balti riikide jaoks suurendab täiendavalt sõjalist ohtu Venemaa Föderatsiooni mõjuvõimu ja sõjalise kohalolu laiendamine Valgevenes. Euroopa jaoks tervikuna suurendab ohtu julgeolekule ja stabiilsusele Venemaa mõjuvõimu kasv või selle kasvatamise katsed

Balkani riikides, Moldovas ja Gruusias. Vene Föderatsiooni jaoks on strateegiliste piirkondadena kasvanud ka Aafrika ja Arktika osatähtsus.

17. Venemaa Föderatsioon kasutab poliitiliste eesmärkide saavutamiseks järjepidevalt hübriidrännakuid – asümmeetrilisi vahendeid, nagu mõjutustegevus, sealhulgas informatsiooniline, energeetika, ränne või kübervahendid. Selle eesmärk on nõrgestada ühiskondi, tekitada usaldamatust ja ühtsuse murenemist nii riikide sees kui ka riikidevahelistes suhetes ning seeläbi survestada poliitilisi ja ühiskondlikke valikuid Venemaa Föderatsioonile sobivas suunas. Siinjuures on küberruum – mis on nii iseseisev valdkond kui ka teiste valdkondade võimaldaja – mõjus, odav ja potentsiaalselt halvav ründevektor. Eesti julgeolekule kujutab ohtu ka Venemaa Föderatsiooni eriteenistuste tegevus, kelle ülesannete hulka kuulub muu hulgas hübriidrännakute orkestreerimine. Hübriidrännak, sealhulgas küberruumis, võib küündida NATO artikkel 5 lävendini.
18. Venemaa Föderatsioon viib läbi aktiivset informatsioonilist mõjutustegevust Eesti ja lääne vastu laiemalt. Venemaa Föderatsiooni informatsiooni pikaajalisel mõjul kujunenud hoiakud on ohuks Eesti põhiseaduslikule korrale. Venemaa Föderatsioon kasutab Eesti ühiskonna lõhestamiseks ära venekeelset elanikkonda ja võimendab ühiskonda polariseerivaid teemasid.
19. Senine julgeolekusüsteem ja rahvusvaheline õigus pole suutnud piisavalt heidutada ega takistada Venemaa Föderatsiooni agressiooni naaberriikide vastu ega asümmeetriliste vahendite kasutamist lääne vastu. Selle kujunemine normiks on oht julgeolekule ja õõnestab rahvusvahelist korda.
20. Lääneriikide reaktsioon Venemaa Föderatsiooni täiemahulisele sõjale Ukrainas on olnud jõuline ning kinnitab ühtsuse ja sihikindluse olulisust julgeolekukeskkonna kujundamisel. Venemaa Föderatsiooni agressiooni hukkamõistmisel, sanktsioonide kehtestamisel ja Ukraina toetamisel on kesksel kohal solidaarsus Euroopa Liidus, tugev transatlantiline suhe ning kollektiivkaitse tähtsustamine NATO-s. Eesti kui ühe Ukraina toetamise aktiivse eestkõneleja mõju rahvusvahelisel areenil on kasvanud.
21. Hiina Rahvavabariigi mõju ja kaalukus rahvusvahelisel areenil on kasvanud. Hiina Rahvavabariik ei kujuta Eestile otsest sõjalist ohtu. Peamine Hiina Rahvavabariigist lähtuv väljakutse Eesti julgeolekule tuleneb selle riigi eesmärgist kujundada ümber rahvusvahelise tegevuse normid ning mittesõjalistest vahenditest, millega mõjuvõimu suurendatakse ja millega soovitakse saavutada kontroll strateegiliste valdkondade üle.
22. Intensiivistunud vastasseis rahvusvahelisel areenil ilmneb ka majanduses, tööstuses ja tehnoloogia kasutamises, kus ohuks on muutumas meie väärtusi mittejälgivad riigid ning nende huvides tegutsevad ettevõtted, mis kasutavad ühenduvusi ja avatud toimimise mudelit relvana meie vastu. Pahatahtlikud tegutsejad võivad kasutada Eesti digitaalseid teenuseid rahapesuks, terrorismi rahastamiseks või muuks õigusvastaseks tegevuseks.
23. Strateegiliseks väljakutseks on piiriülesed probleemid, näiteks kliimamuutused, rändesurve, toidujulgeolek, pandeemiad, terrorism, äärmuslus, energiajulgeolek ja globaalmajanduse väljakutsed, mis otseselt või kaudselt mõjutavad nii riiklikku kui ka rahvusvahelist julgeolekut. Eesti on Euroopa Liidu ja NATO liikmena sihtmärgiks terroristlikele organisatsioonidele ja nende ideoloogia toetajatele.

24. Võitlus eluks vajalike ressursside pärast – magevesi, toit, haritav maa või energia – suurendab globaalse ebastabiilsuse, konfliktide ja massilise rände ohtu. Kliimamuutused omakorda kiirendavad nende ohtude realiseerumist. Piiriülestele väljakutsetele ei ole häid lahendusi riigipiiride sees, kuid teravnev vastasseis ja poliitiline polariseerumine muudavad neile koostöiste lahenduste leidmise keerulisemaks.

Eesti julgeolekupoliitika tegevusvaldkonnad

25. Oleme kogu Eesti taasiseseisvumise järgse aja kõige pinevamas julgeolekuolukorras ning peame riigis ja ühiskonnas tervikuna olema valmis varem mõeldamatuna tundunud riskistsenaariumideks.

26. Julgeoleku tugevdamiseks tegutseb Eesti viies omavahel tihedalt seotud ja üksteist toetavas tegevusvaldkonnas, mis moodustavad terviku ning mille iga osa on samaväärse tähtsusega: 1) ühiskonna sidusus ja riigi kerksus, 2) majandusjulgeolek ja elutähtsad teenused, 3) sisejulgeolek ja avalik kord, 4) sõjaline kaitse, 5) rahvusvaheline tegevus.

27. Pingelisemaks muutunud julgeolekukeskkonnas tuleb suurendada kogu riigi ja elanikkonna kriisikindlust. Riigikaitse mittesõjaliste võimete eesmärgipäraseks ja pikaajaliseks arendamiseks kindlustatakse püsiv rahastamine riigi eelarvestrateegias julgeolekupoliitika programmi koostamise ja elluviimisega, lähtudes ohustsenaariumide põhjal koondatud võimevajadustest.

28. Venemaa Föderatsiooni sõjalisest ohust tulenevalt on kaitsekulude tase vähemalt 3% SKP-st, millest 50% suunatakse kaitseinvesteeringutele ja sõjaaja varude suurendamisele ning millele lisandub Eesti kui vastuvõtva riigi kulude rahastamine.

Ühiskonna sidusus ja riigi kerksus

29. Eesti on ühise identiteedi ja ühiste väärtustega ühiskond, mille on sidusaks põiminud keel, kultuur, tavad ning demokraatlikud väärtused. Eesti rahvas ja kultuuriruum on elujõulised.

30. Eesti demograafiline olukord võib kujuneda julgeolekuriskiks, kui Eesti rahvaarv väheneb ja rahvastik vananeb. Demograafilised suundumused maailmas on vastupidised ja võimalikud negatiivsed muutused elukeskkonnas, majanduslangus, radikaliseerumine, konfliktid ning kriisid võivad suurendada Eestit mõjutavat rännet.

31. Sidusas ühiskonnas on vähem rahulolematust ja konflikte, riskirühmi ning radikaliseerumist. Eesti ühiskonna sidususe hoidmiseks ja suurendamiseks aitame kaasa Eestis elavate teiste ühiskonnarühmade ning siia tulnud inimeste ühiskonda lõimumisele ja edukalt ise hakkama saamisele.

32. Eesti väärtustab avatud ja kaasavat riigivalitsemist. Selle üks eesmäärke on suurendada elanike usaldust riigi vastu. Usaldus ja tugev kodanikuühiskond, riskiteadlikkus, valmisolek vabatahtlikult osaleda kriiside lahendamises ning kaitsetahe suurendavad ühiskonna kerksust.

33. Selleks, et vältida elanike hoiakute mõjutamist viisil, mis viib põhiseaduslikku korda ohustavate konfliktideni, tuleb kiirelt tuvastada informatsiooniline mõjutustegevus ja desinformatsioon ning takistada selle levikut. Selleks suurendab Eesti strateegilise kommunikatsiooniga ühiskonna teadlikkust riigi strateegilistest eesmärkidest ja parandab vastupanuvõimet informatsioonilisele mõjutustegevusele.

34. Eesti jätkab tervishoiusektori kriisivalmiduse tugevdamist, sealhulgas toetudes COVID-19 pandeemiast saadud õppetundidele. Ühiskonna toimimiseks nii kriisi- kui ka sõjaajal kindlustab Eesti vajalikud mahus tervishoiu, aga ka sotsiaalteenuste, lastehoiu ja hariduse jätkumise.
35. Kerksust edendatakse Eestis terviklikult ja koordineeritult. Riigi eri tasandite valmisoleku ning elutähtsate teenuste toimepidevuse suurendamiseks peab Eestil olema kriiside lahendamiseks riigiülene riskipilt, koordineeritud juhtimine ja planeerimine, ajakohased kriisiplaanid ning regulaarsed õppused igal tasandil. Plaanide elluviimise võtme-eeldus on eri osaliste vaheline koostöö, igapäevane toimepidevus ning vajalikud varud. Seeläbi tagab riik kriisis muu hulgas riigi rahavoogude toimimise.

Majandusjulgeolek ja elutähtsad teenused

36. Eesti majanduslik edu ja julgeolek sõltub avatud ja õiglasest kaubandusest, globaalsest reeglitel põhinevast majanduskeskkonnast, usaldusväärsetest ühenduvustest nii füüsilises kui ka digitaalses maailmas, tehnoloogiast, tarneahelatest ja ressurssidele ligipääsust.
37. Majandusjulgeoleku kindlustamisel on Eesti eesmärk ennetada ja välistada sõltuvust meie väärtusi mittejagavatest riikidest ning neid esindavatest ebausaldusväärsetest ettevõtetest ning paralleelselt arendada Eestis vajalikke võimekusi, millega muuta Eesti oluliste võimekuste pakkujaks teistele samu väärtusi jagavatele riikidele (näiteks energiatootmise ja rohepöörde elluviimiseks vajalike tulevikumaavarade väärimine). Samuti on eesmärk garanteerida turvalised tarneahelad kriitilistes valdkondades ja välisinvesteeringute läbipaistvus. Eesti hindab riigihangete riske, et välistada tooted, teenused ja pakkujad, mille tõttu võivad sattuda ohtu riigi toimimise seisukohalt olulised teenused.
38. Energiajulgeolek on julgeoleku ja majandustegevuse nurgakivi. Eesti eesmärk on saavutada ja säilitada täielik energiasõltumatus Venemaa Föderatsioonist ning muuta oma energiaportfell mitmekesisemaks. Elektri varustuskindluse riskide vähendamiseks kindlustatakse piisavas ulatuses juhitavaid võimsusi. Eesti koostöös Läti ja Leeduga tugevdab oma elektrisüsteeme, mille lõpuleviimisel saavad Balti riigid end lahti ühendada Venemaa Föderatsiooni ja Valgevene süsteemidest, et ühineda Mandri-Euroopa elektrisüsteemiga.
39. Selleks, et Eesti majandusmudel oleks jätkusuutlik, konkurentsivõimeline ja tulevikukindel, suurendame taastuvenergia osakaalu energiabilansis ja viime Eestis ellu strateegiliselt juhitud rohepöörde. Eesti eesmärk on toota 2030. aastal sama palju taastuvelektrit, kui on aastase tarbimise kogumaht.
40. Ühiskonna toimimise ja kriisikindluse tagamiseks kindlustame elutähtsate teenuste toimepidevuse, sealhulgas kõige väljakutsuvamas olukorras, muu hulgas sõja ajal. Kriisis on sellega toimetulekuks oluline kindlustada finantsüsteemi toimimine põhiseaduslike institutsioonide ja täidesaatva riigivõimu koostöös.
41. Kõigil ühiskonna tasanditel peaks kriisikindluseks olema ise varud. Ühiskonna toimimiseks kriisis on riigil tegevusvaruna mitme kuu kütuse ja maagaasi varu, samuti toidu ning apteegiravimite varud. Varustuskindluse suurendamiseks ja paindlikuks reageerimiseks loome era- ja avaliku sektori võrgustikupõhise koostöömudeli.

42. Digiühiskonna areng on tulevikule suunatud majandusedu ning avatud riigivalitsemise eeldus. Riigiülese digipööre ja tehnoloogilised valikud peavad võtma arvesse praeguse julgeolekukeskkonna vajadusi, üleilmseid tehnoloogiatrende ja riiklikke huvisid, sealhulgas küberturvalisust, riskijuhtimist, andmete kasutamist ja kasutajakeskset teenust.
43. Euroopa Liit ja Ameerika Ühendriigid peavad tehnoloogia arendamisel jääma maailmas juhtpositsioonile. Eesti julgeoleku huvides on toetada strateegilistes valdkondades tegutsevaid Eesti ettevõtteid.

Sisejulgeolek ja avalik kord

44. Eesti kaitseb vankumatult põhiseaduslikku korda ja riigi sisemist rahu. Avaliku korra ja turvalisuse avatud, inimlik ning tõhus tagamine suurendab elanikkonna usaldust riigi vastu.
45. Eesti tegutseb otsustavalt vaenulike eriteenistuste ja mitteriiklike tegutsejate tegevuse ennetamiseks ning tõkestamiseks. Õigusriigi põhimõtetest lähtuvalt ja Venemaa Föderatsiooni tegevuse heidutamiseks avalikustab Eesti meie vastu suunatud tegevuse kohta käiva info, kui see on võimalik.
46. Samuti ennetab ja tõkestab Eesti ühiskonna usaldust õhnestavaid ning julgeolekut ohustavaid tegevusi nagu korruptsioon, radikaliseerumine, vägivaldne äärmuslus, terrorism ning selle rahastamine, rahapesu ja organiseeritud kuritegevus.
47. Tõhus välispiiri valve on pingelisemaks muutunud julgeolekukeskkonnas kriitilise tähtsusega, kuna aitab tõkestada ebaseaduslikku või vaenulikul eesmärgil organiseeritud rännet ja piiriülest kuritegevust. Riik kasutab kõiki õiguslikke meetmeid Eesti ja Schengeni ühisruumi kaitsmiseks ning seeläbi Euroopa Liidu ja NATO julgeoleku kindlustamiseks.
48. Arvestades Eesti riigi ja ühiskonna sõltuvust digitaalsetest teenustest, kindlustab riik avalike teenuste kättesaadavuse, andmete konfidentsiaalsuse ja tervikluse, sealhulgas kriisides.
49. Nii tavaolukorras kui ka erinevates kriisides on avaliku korra, sisejulgeoleku, piirivalve, küberturvalisuse eksperdid ja neid toetavad vabatahtlikud esimeste ohule reageerijate seas, et ennetada olukorra eskaleerumist põhiseaduslikku korda ohustavaks. Selle võime hoidmiseks ja arendamiseks on oluline ohustsenaariumidest lähtuv, tehnoloogiliselt nüüdisaegne, varude loomist arvestav ning õigeaegne võimearendus ning seda toetav pikaajaline ja stabiilne rahastamine.
50. Pingelisemaks muutunud julgeolekukeskkond tingib vajaduse suurendada elanikkonna kriisikindlust ja süstemaatilisemalt rakendada elanikkonnakaitset. Elanikkonnakaitse aluseks on inimeste suutlikkus kriisi ajal ennast ise kaitsta ja vajaduse korral üksteist aidata kuni abi saabumiseni. Elanikkonnakaitse on ühiskonna eri osaliste ühine jõupingutus, kus on oluline roll inimestel, kogukondadel, vabatahtlikel, kohaliku omavalitsuse üksustel ja täidesaatva riigivõimu asutustel. Selle eeldusena suurendab Eesti inimeste valmisolekut kriisides iseseisvalt toime tulla.
51. Eesti arendab elanikkonna kaitsmiseks ohtudele vastavaid ühiskondlikke kaitsemeetmeid, sealhulgas teavitust ja väljaõpet. Elanikkonnakaitse tähendab riigi ja ühiskonna valmisolekut ohuteavituseks, päästetöödeks, elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamiseks, evakuaatsiooniks, varjumiseks, meditsiiniliseks abiks ja katastroofimeditsiiniks, vältimatuks sotsiaalabiks ning muuks elanikele hädavajalikuks abiks. Ohtude ilmnemisel

teavitab riik elanikkonda kiirelt, täpselt ja võimalikult paljudes infokanalites, et jõuda ühiskonna erinevate sihtrühmadeni.

Sõjaline kaitse

52. Sõjalise kaitse eesmärk on ennetada sõjalisi ohte ja vajaduse korral riiki edukalt kaitsta ning sõda võita. Et heidutada vastast sõjalist konflikti alustamast, võtab Eesti tugevdatud kaitsehoiaku, mis tugineb iseseisvale kaitsevõimele ja kollektiivkaitsesele. Eesti sõjalise kaitse korraldus lähtub demokraatliku tsiviiljuhtimise põhimõttest.
53. NATO tugevdatud kaitsehoiak alliansi idatiival peab lähtuma tõkestusheidutuse põhimõttest, mille eesmärk on veenda agressorit, et tema eesmärkide saavutamine sõjaliste vahenditega on võimatu. Usutav tõkestusheidutus koosneb Eesti enda tugevast kaitsevõimest, sellega integreeritud liitlaste lahinguvõimelisest kohalolust ja määratud tugevdusüksustest, toimivast juhtimisstruktuurist, eelpaigutatud varustusest, kvaliteetsetest kaitseplaanidest ja regulaarsetest õppustest nende läbiharjutamiseks, liitlaste tahtest ning suutlikkusest kiiresti siirda täiendavaid vägesid, võimeid ja varustust kriisi korral.
54. Eesti sõjaline kaitse on üles ehitatud territoriaalkaitse põhimõttel. Selleks arendab Eesti reservväele tuginedes nii manööver- kui ka maakaitseüksusi, mis on suutelised vastast tõkestama ja tõrjuma. Eesti lähtub arusaamisest, et Balti riigid on üks operatsiooniala.
55. Eesti kaitsevõime tugevdamiseks arendame välja sõjalisele nõuandele tuginedes, kiirendatult ja täies mahus sõjalised võimed erinevates valdkondades, see tähendab mehitatud, väljaõpetatud, varustatud, relvastatud ja varudega kindlustatud üksuseid ning võimeid.
56. Eesti sõjalise kaitse tõhusaks planeerimiseks ja ohtude ennetamiseks on oluline võimalikult varajane eelhoiatus, võimekas luure ja vastuluure ning liitlastega ühine ohupilt. Eelhoiatus toetab õigeaegset otsustamist ja otsuste kiiret elluviimist, mis on esmatähtis nii kaitsevalmiduse saavutamiseks kui ka kogu riigi ohule vastamiseks ettevalmistamisel.
57. Eesti peab kaitsevalmiduse saavutama enne ohu realiseerumist. Selleks kindlustatakse võimalikult vara Kaitseväge ja liitlaste tegevusvabadus, sealhulgas vajaduse korral regionaalses tegutsemisalal Balti riikides ning Läänemerel. Mobilisatsioonisüsteemi tõhustamiseks korraldatakse regulaarselt õppekogunemisi ja lühikese etteteatamisajaga lisaõppekogunemisi.
58. Ajateenistus on peamine vahend reservüksuste komplekteerimiseks ja lahinguvalmiduse hoidmiseks, samuti värbamisväljana tegevväelaste leidmiseks. Kaitsevõime parandamiseks suurendatakse aja- ja reservteenistuse atraktiivsust ning naiste hõlmamist. Kaitseliit osaleb riigi sõjalise kaitse võime ettevalmistamises ja julgeoleku tagamises.
59. Eesti kaitse alustalaks on ühiskonna suur kaitsetahe, mille edendamine on valdkondadeülene jõupingutus. Eestis väärtustatakse riigikaitsejaid ning kodanike, erasektori ja laiema ühiskonna panust riigikaitseks.
60. Liitlaste panus terviklikku NATO kaitselahendisse Eestis ja Balti riikides, liitlaste sõjaliselt otstarbekas kohalolek on oluline osa sõjalisest kaitsest. Liitlaste sõjaline kohalolek ja tegevus Eestis peab olema järjepidev, planeeritud, läbi harjutatud ning väed peavad olema varudega kindlustatud ja suutelised tegutsema koos Eesti üksustega.

61. Kõikide liitlaste julgeoleku tugevdamiseks osaleb Eesti kollektiivkaitse- ja muudel rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel. Operatsioonid toetavad globaalset julgeolekut, neil osalemine on panus liitlassuhete ja koostegutsemisvõime arendamisse ning annab Kaitsevæele väärtusliku sõjalise kogemuse.

Rahvusvaheline tegevus

62. Välispoliitilise tegevuse nurgakivid on aktiivsus rahvusvahelistes organisatsioonides, ergas piirkondlik koostöö ning tihedad ja tõhusad kahepoolsed suhted liitlaste ja partneritega. See kehtib nii Euroopa, transatlantilise kogukonna, globaalse rahvusvahelise keskkonna kui ka kitsamalt Läänemere piirkonna kontekstis. Riikide vastastikune solidaarsus ja seisukohtade ühtsus on eesmärkide saavutamisel oluline ning tõhustab otsuste elluviimist. Eesti välispoliitika on enesekindel, aktiivne ja konstruktiivne. Väikeriigina keskendub Eesti riigi ja ühiskonna püsimumist ohustavatele, samuti meie riiklust ja ühiskonda tugevdavatele ning kerksust kasvatavatele teemadele.

63. Eesti välis- ja julgeolekupoliitilise suhtluse keskmes on NATO ja Euroopa Liit, mille kaudu kindlustavad liikmesriigid endi ühised ja riiklikud huvid. NATO ja Euroopa Liidu eesmärgistatus, tugevus ja ühtsus on Eesti jaoks esmatähtsad. Eesti toetab tihedat ning tulemustele orienteeritud NATO ja Euroopa Liidu koostööd. Eesti pürib liidu- ja liitlassuhete hoidmisel ja arendamisel otsuste kujundamise tuumikusse, täites selleks oma kohustused ning panustades julgeolekusse erinevates maailma piirkondades.

64. Euroopa Liit on viimase viie aasta kriisides – rändekriis, pandeemia ja Venemaa agressioon Ukrainas – konsolideerunud ja oma tegevust senisest paremini sihitanud. Liidu tugevuseks on liikmesriikide solidaarsus, mis muu hulgas väljendub riikide üksmeelses kriisidele vastu astumises. Euroopa Liidu konsensuslik otsustusprotsess kaitseb nii liidu kui ka kõikide liikmesriikide huve ja kindlustab otsuste elluviimise.

65. NATO peaülesande – usutava kollektiivkaitse – kindlustab Madridi tippkohtumise tugevdatud kaitsehoiaku elluviimine, kaitsekulude ja -investeeringute kasv kõikides liikmesriikides, kiire poliitiline ja sõjaline otsustusprotsess ning NATO heidutus- ja kaitsehoiak, mis põhineb ohule vastavatel konventsionaalsetel, raketikaitse ja tuumavõimedel. NATO tugevus seisab liitlasriikide ühtsusel ja transatlantilise sideme tugevusel.

66. Eesti väärtustab iga riigi iseseisvat julgeolekulahendite valimise põhimõtet ning toetab Euroopa Liidu ja NATO avatud uste poliitikat. Eesti toetab algatusi, mis aitavad soovi avaldanud riikidel end liitumiseks ette valmistada ja oma vastavust liitumiskriteeriumidele kinnistada.

67. Venemaa Föderatsiooni agressiooni ohvriks langenud Ukrainat peavad kõik samameelsed riigid toetama kestvalt ja vajalikus ulatuses nii poliitiliselt, sõjaliselt kui ka majanduslikult. Eesti huvides on aidata Ukrainal sõda võita ja säilitada iseseisvus ning taastada territoriaalne terviklikkus. See aitab tagada reeglitel põhineva maailmakorra püsimumist. Eesti toetab Ukraina liitumist Euroopa Liidu ja NATO-ga. Selleks on Eesti Ukraina ülesehitamisel diplomaatiliselt aktiivne, osaleb sõja tagajärjel hävitatud taristu taastamisel, pakub oskusteavet Ukraina riigi ja majanduskeskkonna arendamiseks. Eesti annab humanitaarabi enimkannatanud Ukraina piirkondadele.

68. Eesti on kaasatud ÜRO, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni ning Euroopa Nõukogu töösse, et kindlustada ÜRO põhikirja, Helsinki lõppakti ja inimõiguste ülddeklaratsiooniga kokkulepitud üleilmse ja piirkondliku julgeoleku ja rahu põhimõtete kehtivus, konfliktide ennetus ja nende rahumeelne lahendamine ning vajaduse korral legitiimne jõu kasutamine. Venemaa Föderatsiooni agressioonile Ukrainas ja Euroopa piirkonna külmutatud konfliktidele lahenduse leidmisel on neil organisatsioonidel oma osa.
69. Eesti panustab arengu- ja humanitaarabi kaasabil ning ÜRO ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide saavutamise kaudu üleilmse stabiilsuse edendamisse ning kriiside ja konfliktide puhkemise riski vähendamisse.
70. Globaalsetel teemadel Eesti huvide edendamine ja kaitsmine eeldab head mainet ja mõjujõudu rahvusvahelisel areenil. Proaktiivne ja konstruktiivne kaasaraäkimine digi- ja küberteemadel, aga ka inimõiguste, kliima, energia ja ühenduvuse teemadel suurendab kaasatust ja võimalusi Eesti huvide kaitsmisel nendes valdkondades, aga tekitab võimalusi ka laiemalt. Kahepoolsed ja regionaalsed koostööprojektid maailma teiste piirkondade riikidega loovad eeldused ja fooni Eesti seisukohtade toetamiseks oluliste otsuste vastuvõtmisel ÜRO-s ja teistes rahvusvahelistes organisatsioonides.
71. Suhted liitlaste ja partneritega võimestavad Eesti julgeolekut. Kahepoolsed ja piirkondlikud algatused ning koostöö rahvusvahelistes organisatsioonides tugevdavad ühtsust ja suurendavad vastastikust seotust ning usaldust. Seetõttu tuleb Eestil oma huvide edendamiseks leida uusi võimalusi ja jätkata ennast õigustanud formaatidega.
72. Läänemere piirkonda on peetud üheks Euroopa stabiilsemaks, lõimunudmaks ja organiseeritumaks. Venemaa Föderatsiooni agressioon Ukrainas on toonud piirkonnas esile mitmeid proovikive, kuid loonud ka uusi võimalusi. Soome ja Rootsi liitumine NATO-ga tugevdab piirkonna julgeolekut ning Eesti osaleb aktiivselt uue ühtse regionaalse julgeolekulahendi kujundamisel.
73. Rahvusvahelise julgeoleku ja usalduse üks osi on relvastuskontroll. Relvastuskontroll eeldab, et kõik osalised järgivad rahvusvahelist õigust, täidavad kokkulepitud kohustusi ja austavad teiste riikide territoriaalset terviklikkust. Tõhusa rahvusvahelise relvastuskontrolli alus on läbipaistvuse, usalduse ja verifitseerimise põhimõtetest kinni pidamine. Oluline on, et relvastuskontroll ei kahjustaks kollektiivkaitset, Eesti iseseisvat kaitsevõimet ega looks regionaalseid erilahendusi. Pingelisemaks muutunud julgeolekuolukorras on teravamalt esile kerkinud tuuma- ja teiste massihävitusrelvade piiramise režiim, mille kujundamisse tuleb Eesti julgeoleku tagamiseks kaasatud olla.